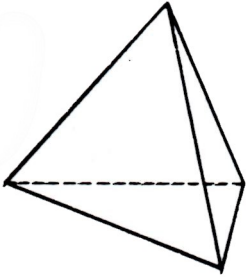
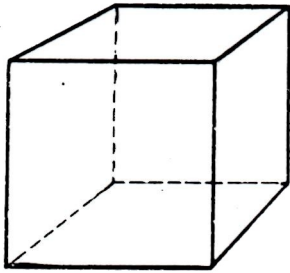

Wielościany regularne, półregularne i równoforemnościenne

Zajmiemy się wielościanami wypukłymi. Wykazaćemy, że rzeczywiście wielościanów platońskich jest pięć (z dokładnością do podobieństwa). Wyliszymy także, ile jest wielościanów archimedesowych i równoforemnościenne. A wszystko dzięki wzorowi Eulera i odrobinie wyobraźni.

Wielościany platońskie to nazwa wprowadzona przez Pappusa z Aleksandrii w IV wieku (n.e.) dla wielościanów (wypukłych), których wszystkie ściany są jednakowymi wielokątami foremnymi i w których wierzchołkach zbiega się tyle samo takich wielokątów. Platon przywiązywał do nich znaczenie mistyczne, sądził też, że musi być ich pięć, choć znał ich tylko cztery. Jego uczeń Teaitetos ofiarował mistrzowi piątą taki wielościan i dowód, że więcej ich nie ma.

Łatwo powtórszyć dowód Teaitetosa. Kąty n -kąta foremnego są równe $\pi(n-2)/n$. Jeżeli z takich n -kątnów można zbudować wielościan, to $3 \cdot \pi(n-2)/n < 2\pi$ (bo w jednym wierzchołku stykają się co najmniej trzy ściany), czyli $n < 6$. Ponieważ także $n > 2$, więc do rozważenia pozostają tylko trójkąty, czworokąty i pięciokąty. Jeśli w wierzchołku spotyka się m wielokątów, to

– dla trójkątów mamy

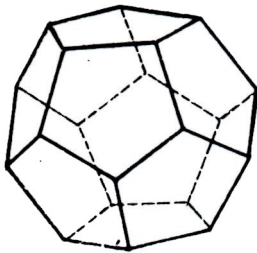
$$m \cdot \frac{\pi}{3} < 2\pi,$$

czyli m jest równe 3, 4 lub 5,

– dla czworokątów i pięciokątów mamy odpowiednio

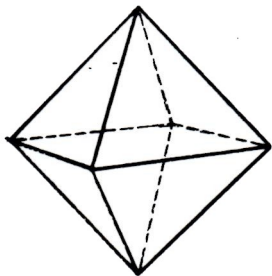
$$m \cdot \frac{\pi}{2} < 2\pi, \quad m \cdot \frac{3\pi}{5} < 2\pi,$$

co w obu przypadkach daje $m = 3$.

Wynika stąd, że wielościanów platońskich jest co najwyżej pięć: Skoro jednak pięć umiemy wskazać, to jest ich dokładnie pięć.

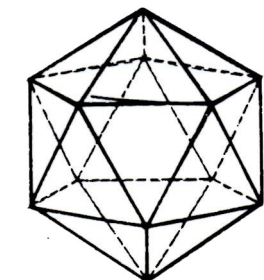
Powstaje problem, czy warunek foremności ścian był istotny. Czy, gdybyśmy zainteresowali się wielościanami wypukłymi, których wszystkie ściany są n -kątami, a w każdym wierzchołku zbiega się ich m (n, m ustalone), to czy przypadkiem nie byłoby ich więcej. Aby rozstrzygnąć do końca ten i jemu podobne problemy wprowadzimy ogólniejsze pojęcia.

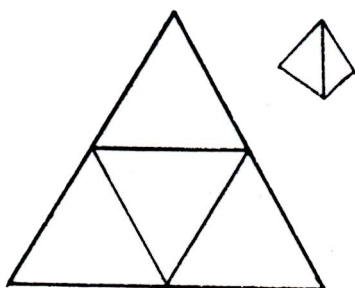

Mówimy, że wielościan ma jednakowe naroża, jeśli obiegając dowolny wierzchołek dookoła mamy taki sam cykl wielokątów, t.j. w każdym wierzchołku po k -kacie występuje l -kąt, po nim m -kąt, po nim n -kąt itd. Wielościany wypukłe o jednakowych narożach nazywamy półregularnymi. Jeśli dodatkowo wszystkie ściany mają tyle samo kątów – regularnymi. Każdemu wielościanowi półregularnemu odpowiada wielościan półregularny mający tyle samo i tak samo ułożonych ścian będących wielokątami foremnymi, czyli archimedesowy (nazwę wielościany archimedesowe również wymyślił Pappus, w tym jednak przypadku nie znamy żadnego powodu, dla którego związał te wielościany akurat z tym starożytnym – również dla niego – uczyńnym). W szczególności każdemu wielościanowi regularnemu odpowiada wielościan regularny o ścianach foremnych – platoński. Jeśli zrezygnujemy z warunku posiadania jednakowych naroży, a będziemy śladali by wszystkie ściany były jednakowymi wielokątami foremnymi, uzyskamy inną klasę wielościanów – równoforemnościenne.

Dla wielościanów o w wierzchołkach, k krawędziach i s ścianach spełniony jest wzór Eulera

$$w - k + s = 2.$$

Zacznijmy od zbadania różnych wielościanów regularnych.

Załóżmy, że mamy do czynienia z wielościanami o ścianach m -kątnych i narożach l ściennych. Ponieważ każda krawędź należy do dwóch ścian więc

$$m \cdot s = 2k, \quad \text{czyli} \quad s = \frac{2k}{m}.$$

Zarazem w każdym wierzchołku schodzi się

$$l = \frac{2 \cdot k}{w}$$

krawędzi, skąd wynika, że

$$w = \frac{2k}{l}.$$

Korzystając teraz ze wzoru Eulera otrzymujemy

$$\frac{2k}{l} - k + \frac{2k}{m} = 2,$$

w konsekwencji więc

$$\frac{1}{l} + \frac{1}{m} = \frac{1}{2} + \frac{1}{k}.$$

Zauważmy, że ponieważ każdy wielościan ma przynajmniej 6 krawędzi (cztery wierzchołki, cztery ściany), więc z ostatniego równania wynika, że

$$\frac{1}{2} < \frac{1}{l} + \frac{1}{m} \leq \frac{1}{2} + \frac{1}{6} = \frac{2}{3}.$$

Przeanalizujmy teraz rozwiązania tej nierówności. Oczywiście m i l wynoszą przynajmniej 3.

Załóżmy, że $l = 3$, a wtedy

$$\frac{1}{2} < \frac{1}{3} + \frac{1}{m} \leq \frac{2}{3}, \quad \text{więc} \quad \frac{1}{6} < \frac{1}{m} \leq \frac{1}{3}.$$

Wynika stąd, że w narożach trójściennych mogą się stykać trójkąty, czworokąty lub pięciokąty ($3 \leq m < 6$).

Niech teraz $l = 4$. W tym przypadku

$$\frac{1}{2} < \frac{1}{4} + \frac{1}{m} \leq \frac{2}{3}.$$

Prowadzi to do nierówności

$$\frac{1}{4} < \frac{1}{m} \leq \frac{5}{12}.$$

Wtedy m musi być równe 3, czyli w narożu czworościennym mogą się stykać tylko trójkąty.

Rozważmy z kolei $l = 5$. Wtedy

$$\frac{1}{2} < \frac{1}{5} + \frac{1}{m} \leq \frac{2}{3}, \quad \text{skąd} \quad \frac{3}{10} < \frac{1}{m} \leq \frac{7}{15},$$

a więc w narożach pięćściennych wielościany regularnego spotkać się mogą jedynie trójkąty.

Zauważmy jeszcze, że dla $l \geq 6$

$$\frac{1}{m} > \frac{1}{2} - \frac{1}{l} \geq \frac{1}{2} - \frac{1}{6} = \frac{1}{3},$$

skąd wnioskujemy, że $m < 3$, co jest niemożliwe.

A oto tabelka, w której zebrane są otrzymane wyniki. Każdej pozycji odpowiada jeden wielościan platoński o ustalonej długości krawędzi i wiele regularnych. Zatem odrzucenie warunku foremności nie dało żadnych nowych wielościanów.

Nazwa wielościanu	l	m	w	k	s
czworościan	3	3	4	6	4
sześcian	3	4	8	12	6
dwunastościan	3	5	20	30	12
ośmiościan	4	3	6	12	8
dwudziestościan	5	3	12	30	20

Zastanowimy się teraz, ile jest wielościanów półregularnych – odrzucimy warunek o jednakowości ścian, a pozostawimy sądzanie o takich samych narożach.

Załóżmy, że wielościan ma n rodzajów ścian, a w danym wierzchołku styka się s_i ścian l_i -kątnych. Wtedy w każdym s wierzchołków styka się $\sum_{i=1}^n s_i$ ścian i

$$w \cdot \sum_{i=1}^n s_i = 2k.$$

Ponieważ każda s_i ścian ma l_i wierzchołków, więc w całym wielościanie jest ws_i/l_i ścian l_i -kątnych i w konsekwencji

$$s = w \cdot \sum_{i=1}^n \frac{s_i}{l_i}.$$

Korszystając ze wzoru Eulera otrzymujemy

$$w - \frac{w}{2} \cdot \sum_{i=1}^n s_i + w \cdot \sum_{i=1}^n \frac{s_i}{l_i} = 2,$$

skąd po przekształceniach

$$(*) \quad \left(2 - \sum_{i=1}^n s_i \left(1 - \frac{2}{l_i} \right) \right) \cdot w = 4.$$

Analiza tego wzoru pozwoli nam ustalić listę wielościanów półregularnych. Ponieważ rozpatrzyliśmy już wielościany regularne, więc przyjmijmy, że $n > 1$. Zauważmy, iż jeśli $n > 3$, to

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n s_i \left(1 - \frac{2}{l_i} \right) &> \left(1 - \frac{2}{3} \right) + \left(1 - \frac{2}{4} \right) + \left(1 - \frac{2}{5} \right) + \left(1 - \frac{2}{6} \right) = \\ &= \frac{1}{3} + \frac{1}{2} + \frac{3}{5} + \frac{2}{3} = \frac{21}{10} > 2, \end{aligned}$$

co jest sprzeczne z (*). Będziemy się więc zajmować wielościanami półregularnymi o dwóch lub trzech rodzajach ścian.

Rozpatrzmy najpierw wielościany o dwóch rodzajach ścian. Ze wzoru (*) otrzymujemy

$$\left(2 - (s_1 + s_2) + 2 \left(\frac{s_1}{l_1} + \frac{s_2}{l_2} \right) \right) \cdot w = 4,$$

a stąd

$$(**) \quad 2 - (s_1 + s_2) + 2 \left(\frac{s_1}{l_1} + \frac{s_2}{l_2} \right) > 0.$$

W wierzchołku musi się stykać co najmniej 3, a nie więcej niż 5 ścian, więc $3 \leq s_1 + s_2 < 6$. Mamy zatem do analizy trzy przypadki możliwych wartości sumy s_1 i s_2 . Rozważmy je po kolei. Przyjmijmy jeszcze, że $s_1 > s_2$.

Załóżmy na początek $s_1 + s_2 = 3$, a więc $s_1 = 2$ i $s_2 = 1$. Wtedy równanie (**) przyjmuje postać

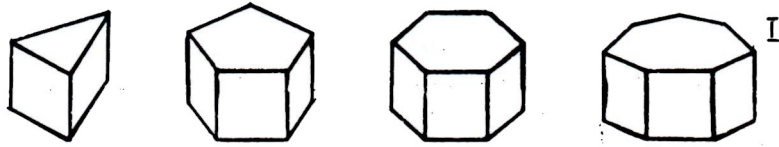
$$\frac{2}{l_1} + \frac{1}{l_2} > \frac{1}{2}, \quad \text{czyli} \quad \frac{1}{l_2} > \frac{l_1 - 4}{2l_1}.$$

Ponadto, ponieważ l_i to liczba kątów w wielokącie, więc $l_i > 2$.

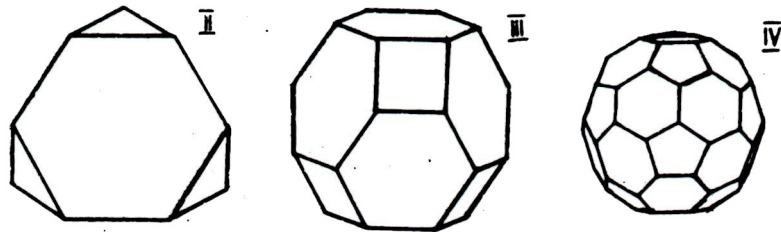
Jeśli l_1 jest liczbą nieparzystą, to $s_1 = 2$ powoduje, że $s_2 > 1$ ponieważ w przeciwnym przypadku kolejne boki l_1 -kąta musiałyby być wspólne dla na przemian l_1 - i l_2 -kąta, co jest możliwe tylko, gdy l_1 parzyste.

Jeśli $l_1 = 4$, to $1/l_2 > 0$, więc l_2 może być dowolną liczbą naturalną ($l_2 \geq 3$). Otrzymujemy wtedy nieskończoną serię graniastosłupów o podstawach

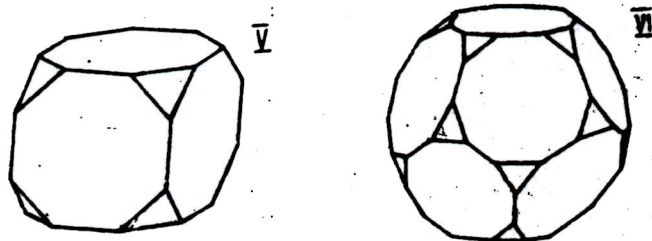
l_2 -kątnych. W przypadku $l_2 = l_1 = 4$ dostajemy bryłę regularną – sześcian.

Jeśli $l_1 = 6$, to $\frac{1}{l_2} > \frac{6-4}{12}$, więc $l_2 < 6$, czyli $l_2 \in \{3, 4, 5\}$.

Jeśli $l_1 = 8$, to $\frac{1}{l_2} > \frac{8-4}{18}$, więc $l_2 < 4$, czyli $l_2 = 3$.

Jeśli $l_1 = 10$, to $\frac{1}{l_2} > \frac{10-4}{20}$, więc $l_2 < \frac{10}{3}$, czyli ponownie $l_2 = 3$.

Jeśli $l_1 \geq 12$, to $\frac{1}{l_2} > \frac{12-4}{24} = \frac{1}{3}$, czyli $l_2 < 3$, co jest niemożliwe.

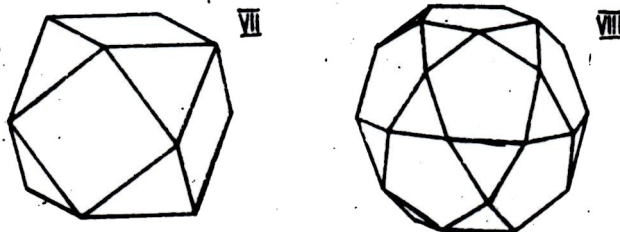
Załóżmy teraz $s_1 + s_2 = 4$. Mamy wtedy $s_1 = s_2 = 2$ lub $s_1 = 3$ i $s_2 = 1$.

Gdy $s_1 = s_2 = 2$, to z (**)

$$\frac{1}{l_1} + \frac{1}{l_2} > \frac{1}{2}, \text{ czyli } l_2 < \frac{2l_1}{l_1 - 2}.$$

Wtedy mamy następujące możliwości.

Jeśli $l_1 = 3$, to $l_2 < \frac{6}{1}$, czyli $l_2 \in \{4, 5\}$.

Jeśli $l_1 = 4$ ($l_2 = 5$), to otrzymujemy $l_2 < 4$ ($l_2 < 10/3$), czyli $l_2 = 3$, a więc takie rozwiązanie jak poprzednio.

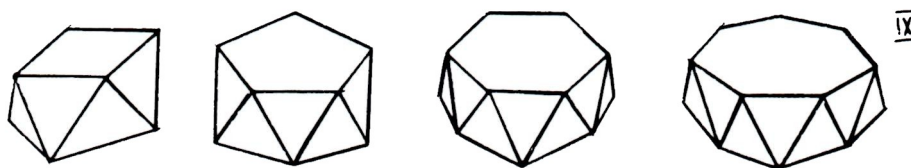
Jeśli $l_1 \geq 6$, to $l_2 < 3$, co jest niemożliwe.

Gdy $s_1 = 3$ i $s_2 = 1$, to z (***) wynika, że

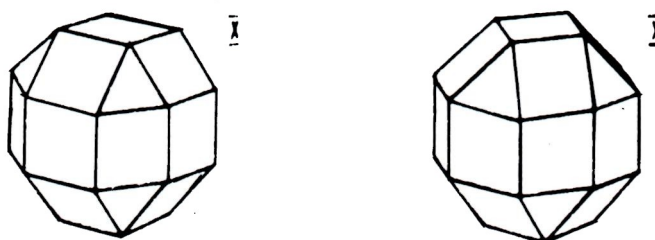
$$\frac{3}{l_1} + \frac{1}{l_2} > 1, \text{ czyli } \frac{1}{l_2} > \frac{l_1 - 3}{l_1}.$$

Wtedy mamy następujące rozwiązania.

Jeśli $l_1 = 3$, to l_2 może być dowolną liczbą naturalną ($l_2 \geq 3$). Otrzymujemy zatem nieskończoną rodzinę antygraniastosłupów o podstawach l_2 -kątnych. W przypadku $l_2 = l_1 = 3$ jest to bryła regularna – ośmiościan.

Jeśli $l_1 = 4$, to $1/l_2 > 1/4$, czyli $l_2 = 3$.

Jeśli $l_1 \geq 5$, to $1/l_2 > 2/5$, a więc $l_2 < 3$, co jest niemożliwe.

Załóżmy teraz $s_1 + s_2 = 5$. Mamy wtedy dwa przypadki: $s_1 = 3$ i $s_2 = 2$ lub $s_1 = 4$ i $s_2 = 1$.

Gdy $s_1 = 3$ i $s_2 = 2$, to z (**) otrzymujemy

$$\frac{3}{l_1} + \frac{2}{l_2} > \frac{3}{2}, \quad \text{czyli } l_2 < \frac{4l_1}{3(l_1 - 2)}.$$

Wtedy, jeśli $l_1 = 3$, to $l_2 < 12/3$, czyli $l_1 = l_2$ i rozwiązaniem jest bryła regularna – dwudziestościan.

Jeśli zaś $l_1 \geq 4$, to $l_2 < 8/3$, co jest niemożliwe.

Pozostaje przypadek, gdy $s_1 = 4$ i $s_2 = 1$. Wtedy z (***) dostajemy

$$\frac{4}{l_1} + \frac{1}{l_2} > \frac{3}{2}, \quad \text{czyli } l_2 < \frac{2l_1}{3l_1 - 8}.$$

Jeśli $l_1 = 3$, to $l_2 < \frac{6}{9-8}$, czyli $l_2 \in \{4, 5\}$.

Jeśli $l_1 \geq 4$, to $l_2 < \frac{8}{12-8}$, czyli $l_2 < 2$, co jest niemożliwe.

Łatwo zauważyć, że nasze rachunki doprowadziły jedynie do ustalenia liczby l_1 - i l_2 -kątów stykających się w jednym wierzchołku. Nie mówią one natomiast nic o kolejności w jakiej te l_1 - i l_2 -kąty tworzą cykl. Problem ten jest istotny, oczywiście, tylko gdy liczba ścian stykających się w wierzchołku jest większa niż 3. Sprawdzanie metodami geometrycznymi daje nam jednak dla każdego rozwiązania liczbowego tylko jeden możliwy rodzaj cyklu i, co więcej, poza rozwiązaniem X tylko jeden możliwy rodzaj wielościanu półregularnego (w szczególności jeden wielościan archimedesowy o ustalonej długości krawędzi).

A oto tabela zawierająca dane dotyczące wszystkich wielościanów półregularnych o jednakowych narożach. Zostały one już wyżej narysowane z odpowiednim numerem wiersza w tabeli.

	$s_1 + s_2$	s_1	s_2	l_1	l_2	Liczba ścian l_1 - i l_2 - -kątnych		w	k	s
I	3	2	1	4	$n \neq 4$	n	2	$2n$	$3n$	$n + 2$
II	3	2	1	6	3	4	4	12	18	8
III	3	2	1	6	4	8	6	24	36	14
IV	3	2	1	6	5	20	12	60	90	32
V	3	2	1	8	3	6	8	24	36	14
VI	3	2	1	10	3	12	20	60	90	32
VII	4	2	2	3	4	8	6	12	24	14
VIII	4	2	2	3	5	20	12	30	60	32
IX	4	3	1	3	$n \neq 3$	$2n$	2	$2n$	$4n$	$2n + 2$
X	4	3	1	4	3	18	8	24	48	26
XI	5	4	1	3	4	32	6	24	60	38
XII	5	4	1	3	5	80	12	60	150	92

Zajmijmy się teraz znalezieniem wielościanów półregularnych o trzech rodzajach ścian. Wzór (*) przyjmuje teraz postać:

$$\left(2 - (s_1 + s_2 + s_3) + 2 \left(\frac{s_1}{l_1} + \frac{s_2}{l_2} + \frac{s_3}{l_3} \right) \right) w = 4,$$

a więc musi zachodzić nierówność

$$(***) \quad 2 - (s_1 + s_2 + s_3) + 2 \left(\frac{s_1}{l_1} + \frac{s_2}{l_2} + \frac{s_3}{l_3} \right) > 0.$$

Tak jak poprzednio $3 \leq s_1 + s_2 + s_3 < 6$ i mamy do rozpatrzenia trzy przypadki wartości sumy s_i . Przyjmijmy, że $s_1 \geq s_2 \geq s_3$.

Załóżmy najpierw, że $s_1 + s_2 + s_3 = 3$. Wtedy $s_1 = s_2 = s_3 = 1$ i wobec (***) mamy

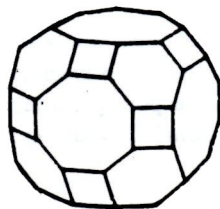
$$\frac{1}{l_1} + \frac{1}{l_2} + \frac{1}{l_3} > \frac{1}{2}.$$

Wszystkie liczby l_i muszą być parzyste ponieważ gdyby jedna z nich, np. l_1 była nieparzysta, to w którymś z wierzchołków l_1 -kąta musiałyby się spotkać dwa takie same wielokąty (różne wielokąty powinny stykać się na przemieszanych kolejnymi bokami l_1 -kąta).

Rozważmy $l_1 = 4$. Wtedy $l_2 \geq 6$ ($l_3 \geq 6$) oraz

$$\frac{1}{l_2} + \frac{1}{l_3} > \frac{1}{4}, \quad \text{czyli } l_3 < \frac{4l_2}{l_2 - 4}.$$

Jeśli więc $l_2 = 6$, to $l_3 < 24/2$, czyli $l_3 \in \{8, 10\}$.

Jeśli zaś $l_2 = 8$ ($l_3 = 10$), to $l_3 < 32/4$ ($l_3 < 40/6$), czyli $l_3 = 6$, skąd otrzymujemy takie rozwiązania jak poprzednio.

Dla $l_2 \geq 12$ mamy $l_3 < 6$, co jest niemożliwe.

Rozważmy teraz przypadek, gdy $l_i \geq 6$ dla $i = 1, 2, 3$. Wtedy suma odwrotności l_i nie przekroczy $1/2$ wbrew temu, co wynika z (***)

Załóżmy teraz, że $s_1 + s_2 + s_3 = 4$. Wtedy $s_1 = 2$ i $s_2 = s_3 = 1$ i wobec (***) dostajemy

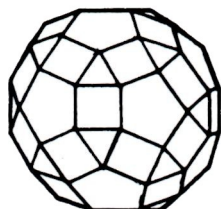
$$\frac{2}{l_1} + \frac{1}{l_2} + \frac{1}{l_3} > 1.$$

Jeśli l_1 jest nieparzysta, to l_1 -kąć styka się (tzn. ma wspólny wierzchołek lub krawędź) z parzystą liczbą wielokątów. Wśród nich l_1 to l_1 -kąć. Liczba l_2 - i l_3 -kąćów stykających się z danym l_1 -kąćem jest więc nieparzysta, a więc liczba któregoś rodzaju wielokątów musi być parzysta. A wtedy w którymś z wierzchołków l_1 -kąć nie setknie się wcale albo będzie się stykał z co najmniej dwoma takimi wielokątami. Ponieważ jest to sprzeczne z naszymi założeniami, więc l_1 musi być parzysta.

Rozważmy najpierw $l_1 = 4$. Wtedy

$$\frac{1}{l_2} + \frac{1}{l_3} > \frac{1}{2}, \quad \text{czyli } l_3 < \frac{2l_2}{l_2 - 2}.$$

Jeśli $l_2 = 3$, to $l_3 < 6/1$ skąd $l_3 = 5$ ponieważ l_1, l_2 i l_3 są różne.

Jeśli $l_2 = 5$ to $l_3 < 10/3$, czyli $l_3 = 3$ i mamy powtórzenie poprzedniego rozwiązania.

Jeśli $l_2 \geq 6$, to $l_3 < 12/4$, czyli $l_3 < 3$, co jest niemożliwe.

Rozważmy teraz $l_1 \geq 6$. Wtedy

$$\frac{2}{l_1} + \frac{1}{l_2} + \frac{1}{l_3} < \frac{2}{6} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4} = \frac{11}{12} < 1$$

wbrew wcześniejszym konkluzjom.

Wreszcie założmy, że $s_1 + s_2 + s_3 = 5$. Wtedy wobec (***)

$$\frac{s_1}{l_1} + \frac{s_2}{l_2} + \frac{s_3}{l_3} > \frac{3}{2},$$

a więc także

$$\frac{s_1}{3} + \frac{5 - s_1}{4} > \frac{3}{2},$$

skąd $s_1 > 3$, co jest niemożliwe wobec $s_1 + s_2 > 2$.

I tak możemy sporządzić już listę wielościanów półregularnych o trzech rodzajach ścian. Podobnie jak poprzednio każdemu rozwiązaniu liczbowemu odpowiada jeden rodzaj wielościanu półregularnego (w szczególności jeden wielościan archimedesowy o ustalonej długości krawędzi).

$s_1 + s_2 + s_3$	s_1	s_2	s_3	l_1	l_2	l_3	Liczba ścian			w	k	s
							l_1 -	l_2 - i	l_3 -			
							-kąćnych					
3	1	1	1	4	6	8	12	8	6	48	72	26
3	1	1	1	4	6	8	12	8	6	48	72	26
4	2	1	1	4	3	5	30	20	12	60	120	62

Zajmijmy się teraz wielościanami równoforemnościami.

Przypomnijmy, że wszystkie ściany takiego wielościanu są takimi samymi wielokątami foremnymi. Wiemy już ile jest takich o jednakowych narożach – są to zbudowane z trójkątów: czworoscian, ośmiościan i dwudziestościan, z kwadratów sześciścian i z pięciokątów dwudziestościan. Odrzucamy założenie o jednakowych narożach. Ponieważ w jednym narożu mogą się spotkać tylko 3 kwadraty lub 3 pięciokąty foremne, więc nowe wielościany równoforemnościenne mogą mieć jedynie ściany trójkątne. W jednym narożu może się stykać 3, 4 lub 5 trójkątów. Oznaczmy przez w_j liczbę wierzchołków, w których zbiega się j ścian. Wtedy

$$w = w_3 + w_4 + w_5.$$

Korzystając ze wzoru Eulera i pamiętając, że ściany są trójkątami ($2k = 3s$) oraz zliczając krawędzie stykające się w jednym narożu ($2k = 3w_3 + 4w_4 + 5w_5$) dostajemy

$$6(w_3 + w_4 + w_5) - 3(3w_3 + 4w_4 + 5w_5) + 2(w_3 + 4w_4 + 5w_5) = 12,$$

co jest równoważne równaniu

$$3w_3 + 2w_4 + w_5 = 12,$$

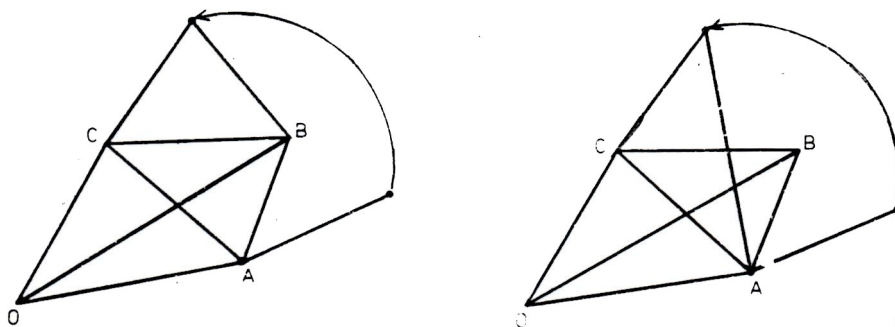
które ma 19 rozwiązań będących liczbami całkowitymi nieujemnymi:

(4,0,0), (3,1,1), (3,0,3), (2,3,0), (2,2,2), (2,1,4), (2,0,6), (1,4,1), (1,3,3), (1,2,5), (1,1,7), (1,0,9), (0,6,0), (0,5,2), (0,4,4), (0,3,6), (0,2,8), (0,1,10), (0,0,12).

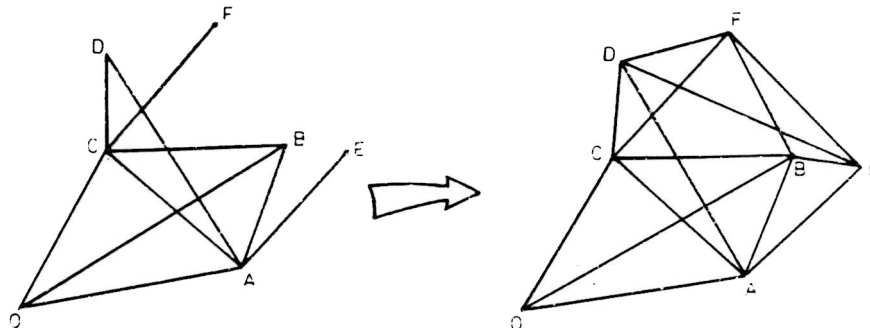
Okazuje się, że zaledwie ośmiu z tych rozwiązań (wyróżnionym grubą czcionką) odpowiadają wielościany równoforemnościenne.

Na początku wykażemy, że jeśli wielościan równoforemnościenne ma co najmniej jedno naroże trójścienne, to jest czworoscianem lub sześcioscianem (złączeniem dwóch czworoscianów jedną wspólną ścianą).

Rozpatrzmy jedno z jego naroży trójścienne $OABC$. Załóżmy, że wielościan $OABC$ nie jest czworoscianem ani częścią sześcioscianu. Wtedy co najmniej dwa z naroży A, B, C muszą być pięcioscienne.

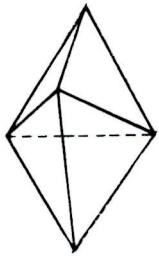
Powoduje to, że także i trzecie naroże jest pięcioscienne.

Wtedy wielościan $ABCDEF$ jest ośmiościanem, więc nie mieści się we wnętrzu naroża $OABC$. Wynikałoby stąd, że wielościan $OABCDEF$ nie jest wypukły.

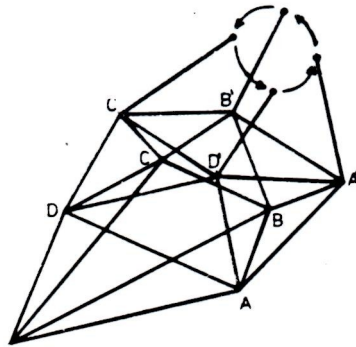
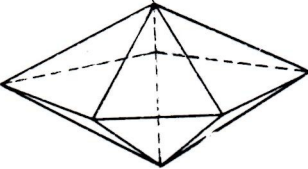
Wyeliminowaliśmy w ten sposób 10 rozwiązań (wśród tych, dla których $w_3 \geq 1$ dobre są tylko dwa (4,0,0) i (2,3,0)).

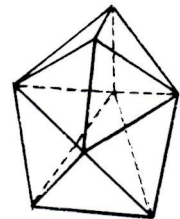

Wykażemy teraz, że nie jest rozwiązaniem $(0,1,10)$.

Zastanówmy się nad wielościanem równoforemnościennym o jednym narożu czterościenne. W każdym z wierzchołków A, B, C, D musi więc zbiegać się po co najmniej 5 ścian.

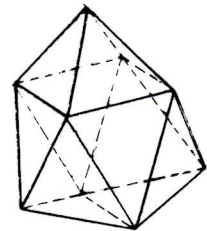

Musi więc wtedy istnieć drugi wierzchołek (o'), w którym stykają się 4 ściany, co jest sprzeczne z założeniem, że rozważany wielościan ma dokładnie jedno naroże czterościenne.

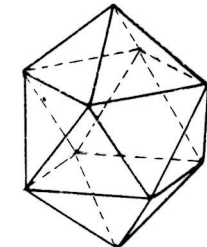

A oto tabelka przedstawiająca dane dotyczące wielościanów równoforemnościennych o ścianach trójkątnych.

w_3	w_4	w_5	w	k	s
4	0	0	4	6	4
2	3	0	5	9	6
0	6	0	6	12	8
0	5	2	7	15	10
0	4	4	8	18	12
0	3	6	9	21	14
0	2	8	10	24	16
0	0	12	12	30	20

W istocie cały ten tekst został oparty o wykorzystanie wzoru Eulera. Można jednak zauważyć, że kilka razy musieliśmy się odwołać do zupełnie innych środków (np. przy stwierdzeniu, że rozwiązaniom liczbowym – z jednym wyjątkiem – odpowiada tylko jedna realizacja oraz przy eliminacji „złych” rozwiązań przy poszukiwaniu wielościanów równoforemnościennych). Każdy musi więc sam ocenić na ile wzór Eulera jest silnym narzędziem przy badaniu wielościanów.

Opracowała Anna RUDNIK